

Ks. mgr lic. Dawid Pietras

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ PT.

Nadzwyczajna forma rytu rzymskiego. Obrzędy liturgii i pozycja prawna wspólnot po II Soborze Watykańskim

W dysertacji ukazano status prawny liturgii z 1962 r. celebrowanej po II Soborze Watykańskim, a obecnie określonej jako *nadzwyczajna forma rytu rzymskiego* oraz pozycję prawną wspólnot celebrujących te obrzędy. W podtytule pracy wskazano na dwie umowne części rozprawy: regulacje prawne celebracji tej liturgii (rodz. II i III) oraz analiza pozycji prawnej wspólnot z nią związanych (rodz. IV i V). Monografia zawiera spis treści, wykaz skrótów, wstęp, sześć rozdziałów merytorycznych, zakończenie, bibliografię i dwa apendyksy.

W pierwszym rozdziale wyjaśniono podstawowe pojęcia związane z tą liturgią, regulacje prawne wyrażone w dokumentach Stolicy Apostolskiej (przede wszystkim motu proprio *Summorum Pontificum* Benedykta XVI z 2007 r. i instrukcja *Universae Ecclesiae* Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei* z 2011 r.) i konferencji biskupów, fenomen prawny *dwóch form rytu rzymskiego* oraz relację aktualnej dyscypliny kościelnej do ksiąg z 1962 r. całego obrządku łacińskiego. Opisano także trzydziestoletnią działalność Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei*, która odpowiadała za tę liturgię oraz za wspólnoty ją celebrujące. Ukazano pewną ewolucję tej instytucji, która powołana w 1988 r. jako osobna dykasteria, została w 2009 r. włączona w struktury Kongregacji Nauki Wiary, a w 2019 r. stała się jej sekcją dla ułatwienia dojścia do pełnej jedności eklezjalnej z niektórymi wspólnotami.

W drugim rozdziale ukazano regulacje prawne dotyczące celebracji mszy św. według *Missale Romanum* z 1962 r. Podjęto próbę wyjaśnienia kwestii *zakazu* Mszału pap. Jana XXIII oraz zarysowano przebieg reformy liturgii mszy po II Soborze Watykańskim. Następnie ukazano krótką charakterystykę liturgii mszy św. w *formie nadzwyczajnej rytu rzymskiego* oraz zasady udzielania zezwoleń i indultów na celebrację tej liturgii do 2007 r. W zasadniczej części tego rozdziału szczegółowo omówiono zasady sprawowania liturgii mszy w tej *formie* według aktualnych regulacji prawnych (m.in. zdadność kapłana do celebracji tej liturgii; msze *sine populo*; msze *sine populo* z udziałem wiernych; msze *ze stabilnymi grupami wiernych* w parafiach; msze w instytutach życia konsekrowanego) oraz ważniejsze normy sprawowania niektórych obrzędów (m.in. stosowanie kalendarza liturgicznego i przenoszenie świąt nakazanych; wykonywanie czytań w języku nowożytnym; post eucharystyczny i komunie wiernych; chorał gregoriański i śpiew ludowy; koncelebracja sakramentalna; nowe prefacje).

Trzeci rozdział rozprawy dotyczy norm celebracji Triduum Paschalnego w *nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego* oraz stosowania takich ksiąg z 1962 r. jak *Rituale Romanum* (m.in. przy sakramentach chrztu, małżeństwa, pokuty i namaszczenia chorych), *Pontificale Romanum* (przede wszystkim przy udzielaniu niższych i wyższych święceń oraz bierzmowania), *Caeremoniale*

Episcoporum, Breviarium Romanum, a także *Martyrologium Romanum* i *Enchiridion Indulgentiarum*. Ukazano więc najważniejsze zasady celebracji liturgii Wielkiego Tygodnia, sakramentów i sakramentaliów, uwzględniając reformę tych obrzędów przeprowadzoną w XX wieku.

Czwarty rozdział traktuje o wspólnotach trwających w pełnej jedności ze Stolicą Apostolską, w których celebruje się liturgię w *nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego*, a które podlegały Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei*. Ukazano w nim pozycję prawną najbardziej charakterystycznych struktur kościelnych związanych z obrzędami liturgii z 1962 r. Te wspólnoty to Administratura Apostolska Personalna Świętego Jana Marii Vianneya w Campos w Brazylii erygowana w 2002 r., stowarzyszenia życia apostołskiego (szczegółowo omówiono Bractwo Kapłańskie Świętego Piotra – FSSP i Instytut Dobrego Pasterza – IBP), instytuty życia konsekrowanego, stowarzyszenia wiernych, parafie personalne oraz wspólnoty skupione wokół kościołów rektoralnych i kapelanów dla formalnie erygowanych duszpasterstw.

W piątym rozdziale pracy ukazano wspólnoty, które celebrują *wcześniejszą liturgię*, ale nie uzyskały jeszcze pełnej jedności ze Stolicą Apostolską. Wśród nich na czoło wysuwa się Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X – FSSPX. Przedstawiono więc rys historyczno-kanoniczny Bractwa (1970-2009 r.), w którym opisano kary kościelne wymierzone i deklarowane wobec abpa Marcela Lefebvre'a i innych duchownych oraz zdjęcie ekskomunik z biskupów w 2009 r. przez pap. Benedykta XVI. Następnie dokonano analizy aktualnej pozycji prawnej FSSPX, kanonicznej sytuacji duchownych Bractwa oraz podjęto kwestię ważności i godziwości sakramentów celebrowanych w tej wspólnocie. Na końcu rozdziału krótko scharakteryzowano środowisko związane z bpem Richardem Williamsonem oraz wspólnoty związane z poglądami sedewakantystycznymi.

Ostatni szósty rozdział poświęcony został wybranym zagadnieniom związanym z *nadzwyczajną formą rytu rzymskiego* w ujęciu liturgicznym. Stanowi on pewne dopowiedzenie do podjętej problematyki i ubogaca wiodący aspekt kanonistyczny pracy. Ukazano, więc takie kwestie jak: jedność liturgii w jej różnorodności; idea *nowego ruchu liturgicznego* i reformy *reformy*; opcje *hermeneutyki ciągłości* i *hermeneutyki zerwania*; wzajemne *ubogacanie się obu form rytu rzymskiego*; udział wiernych w liturgii; *orientacja liturgiczna (kierunek sakralny)*; język łaciński w liturgii; cisza i niesłyszalność w liturgii.

Na końcu zamieszczono odpowiedź Kongregacji Nauki Wiary (Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei*) z 2018 r. na wystosowane *dubia*, jaką otrzymał autor niniejszej rozprawy doktorskiej (*Appendix I*) oraz propozycję statutu duszpasterstwa dla wiernych tej liturgii w diecezji (*Appendix II*).

W przeprowadzonych badaniach naukowych posłużono się metodą dogmatyczno-prawną i historyczno-prawną.